

Лекція 11

Тема: Організація і техніка проведення опоросу.

План

1. Зооветеринарні вимоги до обладнання і мікроклімату свинарників-маточників та їх підготовка до чергового туру опоросів.
2. Проведення опоросів і вирівнювання гнізд для повнішого використання маток і приміщень.
3. Патологія під час опоросу. Оперативна акушерська допомога під час опоросу.

1. **Підготовка свинарників-маточників до проведення опоросів.** В усіх спеціалізованих свинарських господарствах і багатьох товарних свинарських фермах виробничі приміщення використовують за принципом „все зайнято – все порожньо“, тобто після кожного періоду зайнятості приміщення технологічною групою тварин настає період, протягом якого приміщення «відпочиває».

За тривалістю санітарний розрив може бути різним. Він встановлюється конкретною технологією від 2-3 днів до 2-3 тижнів. У період санітарного розриву виконують роботи по 129 очищенню підлоги, гнойових лотків, огорож, конструкцій і обладнання від гною та бруду, по ремонту або заміні деталей обладнання. Після цього конструкції, станки й обладнання підлягають термічній обробці шляхом зрошування гарячою водою, дезінфекції лужним розчином, білять свіжогашеним вапном і т. ін. У кожному свинарському господарстві розробляється система профілактичних заходів згідно з особливостями архітектури планувальних рішень комплексу, виробничих приміщень та вимог до утримання визначених вікових груп тварин. Після ремонту і санітарної обробки приміщення або його частину (сектор), де велися роботи, необхідно просушити, з цією метою включають вентиляцію на витяг, а потім доводять мікроклімат до норми. Згідно з нормами технологічного проектування свинарських підприємств оптимальною температурою в свинарниках-маточниках вважається 20°C з коливаннями від 18 до 22°C, відносна вологість – від 40% до 70%.

Для обігрівання поросят-сисунів у станках для підсисних свиноматок використовують обігрівальні килимки, спеціальні системи комбінованого локального обігрівання, що складаються з обігрівачів та підігрівачів підлоги. Площа підігрівної підлоги береться від 0,5 м² до 1,5 м² на один станок, а температура в зоні знаходження поросят – від +30°C з постійним зниженням її до відлучення поросят від свиноматок до +22°C. Швидкість руху повітря в холодний і перехідний періоди року допускається до 0,15 м/с, а в теплий – 0,4 м/с.

Підготовка свиноматок до опоросу. Згідно з технологією, розробленою конкретно для кожного господарства, встановлюють строк

поросності свиноматок, при якому технологічну групу глибокопоросних свиноматок переводять у сектор свинарника-маточника.

Як правило, розмір технологічної групи глибокопоросних за кількістю більший від технологічної групи підсисних свиноматок на процент аварійних опоросів, тобто в сектор для підсисних свиноматок, наприклад, потужністю 40 станків, при 10% аварійних опоросів розміщується технологічна група глибокопоросних свиноматок кількістю 44 голови. Таким чином, у 36 станках буде розміщено по одній свиноматці, а в чотирьох – по дві. У міру проведення опоросу і в результаті вибракування 130 свиноматок за результатами опоросу в секторі формується технологічна група тварин у кількості, що дорівнює кількості станків у секторі.

За даними П. Ю. Ладана, В. П. Козловського та В. І. Степанова використовуються шість основних типів станків для підсисних свиноматок вітчизняного виробництва.

До станків першого типу відносять станки, в яких підсисних свиноматок до відлучення поросят утримують вільно на всій площі.

У станках другого типу вони не мають доступу у відділення, що підготовлено для поросят. При такому розміщенні на дві підсисні свиноматки з поросятами виділяють три станки. Середній станок перегороджують на дві частини і використовують як підгодівельне відділення для двох гнізд поросят. У станків таких типів один фронт обслуговування, при цьому гнойова траншея розміщена, як правило, за межами станка. Розміщення підсисних свиноматок з поросятами в станках першого і другого типів відповідає зоотехнічним нормам, але не має поширення, бо ускладнює механізоване роздавання кормів і прибирання гною із станків.

У станках третього і четвертого типів підсисні свиноматки знаходяться у фіксованих клітках протягом усього періоду їх спільного утримання з поросятами. Такі станки використовують при ранньому відлученні поросят.

Станки, п'ятого і шостого типів застосовують для короткострокового фіксованого утримання свиноматки після опоросу (протягом 10-15 днів), а потім одну із стінок клітки відсовують і свиноматка вільно переміщується у станку. Ці станки придатні як для раннього (21-45 днів), так і для звичайного (60 днів) відлучення поросят: їх можна використовувати і для вирощування поросят до 90 днів (при двостадійній системі вирощування і відгодівлі свиней). При промислових методах виробництва свинини використовують станки останніх чотирьох типів. Сьогодні знайшли поширення десятки модифікацій таких станків.

Станок ССІ-2 використовують на великих свинарських підприємствах, де підсисний період не перевищує 30 днів. Він складається із відділення для свиноматок і двох відділень для відпочинку та підгодівлі поросят. Площа станка – 7,2 м² (360 см × 131 200 см).

У станку змонтована годівниця для свиноматки та автогодівниця для поросят і установка для обігрівання поросят типу ІКУФ-1 або ІКЗК-220-50. Підлога станка зроблена з керамзитобетону з нахилом у бік щільової сітки 1,5°. Огорожа станка виконана із сталевих оцинкованих труб; нижню частину

бокових зовнішніх стінок відділень для утримання поросят роблять з металевого оцинкованого листа. Станок обладнують обмежувальним пристроєм для фіксування свиноматки і попередження задушення поросят.

Станок СОІЛ-1 складається із відділення для опоросу свиноматки із стінкою, що рухається; відділення для підгодівлі поросят і відділення для їх відпочинку.

Довжина станка 250 см, ширина 300 см, площа 1,5 м². Станок обладнаний годівницею для свиноматки, годівницею і автогодівницею для поросят, сосковими напувалками і лампою для обігрівання. Траншея гностраспортера проходить зовні станка за гнойовим проходом.

Зараз розроблено і впроваджено в практику свинарства спеціальну конструкцію станка для фіксованого утримання свиноматок протягом 10 днів після опоросу. У станку прямокутної форми розміром 200 × 220 см (промислові репродукторні ферми) та 300 × 250 см (племінні ферми) по діагоналі мають відділення для фіксації свиноматок. Одна перегородка, що обмежує це відділення, стаціонарна (нерухома), інша знімна, її розміщують на відстані 60 см від стаціонарної і через 10 днів після опоросу знімають та навішують на стаціонарну перегородку. Годівниці для свиноматок і для поросят розміщують з одного боку, чим полегшують роздавання кормів. При цьому задовольняється достатній кормовий фронт для тварин. Як показує практика, особливо ефективно таке розміщення підсисних свиноматок, що збігається з відлученням поросят у 35-40-денному віці. Гностраспортер і напувалки розташовують у задній частині станка, що дає можливість забезпечити необхідний санітарно-гігієнічний режим утримання тварин.

Використання в практиці свинарства різних конструкцій станків показало, що фіксоване утримання свиноматок дає можливість краще зберігати поросят, а при поєднанні цього 132 методу з вигулом свиноматок добре впливає на ріст і розвиток молодняку. Особливих конструкційних відмінностей в станковому обладнанні для утримання підсисних свиноматок зарубіжного виробництва не спостерігається.

Практика роботи великих свинарських комплексів свідчить, що близько 21% свиноматок поросяться раніше 114-го дня поросності. На 108-119-й день поросяться 20% тварин. Поряд з тим у 38-40% свиноматок опорос відбувається пізніше 115-го дня поросності.

2. Організація опоросів. З наближенням строків опоросу в організмі свиноматок та в її поведінці відбуваються певні зміни. За 2-3 дні до опоросу в результаті ослаблення зв'язок дуже відвисає черево. Молочні залози набрякають. За 1-2 дні до опоросу із статевої щілини іноді виділяється світлий слиз, зовнішні статеві органи набрякають і червоніють, в молочній залозі з'являється молозиво, шкіра в ділянці молочних залоз вкривається рожевими плямами, свиноматка «мостить гніздо».

Роди відбуваються в результаті активних скорочень мускулатури матки (переймів) та черевного пресу (потуги) і участі всього організму матері й плода. В акушерській практиці розрізняють три стадії родів:

- підготовча, під час якої розкривається шийка матки, відбуваються зміни в положенні плода для виходу його з рогу матки. В цей час потуги порівняно слабкі, але спостерігаються інтенсивні скорочення стінок матки (перейми). Плід набуває нормального положення. Тривалість стадії 2-6 год.;
- стадія виведення плодів, тобто власне роди, зумовлені значними переймами і потугами. При цьому плід із рогу матки рухається через шийку матки, піхву та статеву щілину вперед і виводиться назовні. Після цього свиноматка трохи заспокоюється;
- післяродова стадія характеризується незначними потугами та дещо сильнішими переймами.

Плоди виводяться безсистемно то з одного, то з другого рогу матки, рідше спочатку всі з одного, потім з другого.

Опорос, який перебігає нормально, триває 1,5-3, рідше 4- 6 год. Свиноматки поросяться в будь-яку годину доби, але, за численними спостереженнями, частіше вночі. Під час опоросу в станку повинна бути свіжа питна вода, бо свиноматка під час родів втрачає велику кількість рідини і тому відчуває спрагу.

Обслуговуючий персонал, який приймає опорос, повинен бути в чистих халатах, мати рушник, відро теплої води та флакон з 10%-ним розчином йоду.

Коли опорос закінчився, теплою водою свині обмивають забруднену шкіру та соски, прибирають забруднену підстилку і замінюють її чистою. За свиноматкою продовжують спостерігати до виходу посліду, щоб зразу прибрати його із станка і не допустити поїдання свиноматкою.

Новонароджених поросят після санітарної обробки розміщують під інфрачервону лампу у відділення станка, призначеного для відпочинку поросят, а в свинарникахматочниках, не забезпечених сучасним обладнанням, – у чистий продезінфікований ящик, на дно якого покладена чиста підстилка. Не пізніше як через годину, якщо опорос вже закінчився, кожне порося підсаджують до свиноматки для годівлі. Перед цим соски протирають чистим рушником, злегка змоченим розчином дезінфіканту.

Після опоросу всіх поросят у гнізді необхідно передивитися для того, щоб вибракувати згідно з прийнятою в господарстві технологією невеликих, нежиттєздатних; при необхідності притупити ікла та обрізати хвіст. Обрізання хвостів дозволяється тільки у тому випадку, коли без цієї операції хвіст буде травмований.

Обрізання хвостів необхідно проводити протягом перших 2-4 днів після народження. Дозволяється відрізати тільки половину довжини хвоста. Обрізання хвоста проводиться за допомогою газового пристрою. Хвіст обрізується полум'ям, яке одночасно закриває рану, що допомагає уникнути кровотечі і інфекції.

3. Патологія при опоросі. Ускладнення при родах та загибель плода спостерігають внаслідок слабих або надмірно сильних переймів і потуг, недостатнього розкриття родових шляхів, вузькості тазу, ущемлення пуповини, а також із-за неправильної позиції розміщення плода, великого його розміру, смерті або каліцтва.

За даними М. М. Михайлова втрати поросят з цих причин становлять у середньому 15%.

Найчастіше загибель плода пов'язана з появою асфіксії, тобто задушення. Частіше всього її спостерігають, коли опорос триває до трьох і більше годин, причому мертві плоди, як і 134 правило, реєструються в кінці опоросу. Асфіксія зумовлена різними причинами як з боку матері, так і з боку плода.

Плід під час внутріутробного розвитку, перебуваючи в навколоплідних водах, не має зовнішнього легеневого дихання. Кисень в тканини та клітини плода надходить тільки з кров'ю. Плацента плода виконує і роль легенів. Різні порушення в кровозабезпеченні плаценти та в кровообігу плода спричиняють кисневе голодування (гіпоксія) і смерть від асфіксії чи знекровлення.

Під час опоросу перетиснення пуповини може відбуватися при утрудненому проходженні плодом родових шляхів, його неправильному розміщенні чи перекручуванні його канатика навколо тіла чи ніг плода.

Загибель плода від асфіксії під час опоросу може бути зумовлена повною чи частковою непрохідністю дихальних шляхів. Це буває при потраплянні в дихальні шляхи слизу чи навколоплідних вод у період проходження плодом родових шляхів. Передчасний вдих може бути викликаний недостатністю постачання плода киснем при сильному надавлюванні пуповини чи грудної клітки під час опоросу, а також у випадку, коли плід народжується в плідних оболонках. У таких випадках оператор повинен швидко вичистити носову та ротову порожнини від слизу, своєчасно розірвати навколоплідні оболонки, якщо плід вийшов разом з ними.

При народженні поросят з ознаками асфіксії, що недавно настала, їх вдається іноді врятувати, якщо тривалість кисневого голодування не перевищувала 3-4 хв. Таке порося (до голови) опускають у гарячу воду (+45°C), роблять енергійний масаж грудної клітки (штучне дихання), також можливе застосування парів нашатирного спирту (ватним тампоном) або введення у пуповинну артерію 2 мл 10%-ного розчину хлористого кальцію.

Слабка родова діяльність зумовлена недостатніми за інтенсивністю скороченнями мускулатури матки та черевного пресу під час опоросу. Це звичайно спостерігають у свиней незадовільної вгодованості, старих або при багатоплідному опоросі, а також у результаті безвигульного утримання поросних свиноматок.

Каліцтва, аномалії плодів виникають через порушення обміну речовин, генетичних та ендокринних факторів, а також як і 135 результат механічного впливу на плоди. У таких випадках з'являються плоди з викривленими тулубами, шиєю та кінцівками, з анкілозом суглобів, з внутрішніми органами, що випали з черевної порожнини. Генетичні каліцтва характеризуються відсутністю кінцівок, деяких поперекових хребців, ребер, зміною кісток черепа, розташування органів зору тощо.

Оперативну акушерську допомогу подають у разі неспроможності свиноматки закінчити опорос самостійно. При відсутності спеціаліста

ветеринарної медицини оператор повинен вжити всіх заходів, щоб врятувати життя тварині та приплоду. При поданні акушерської допомоги такій свиноматці обробляють зовнішні статеві органи та статеву щілину (обмивають теплою водою з милом і розчином калію перманганату 1:1000); одягають чистий халат і клейончастий фартух, заковчують рукава до плеча, старанно миють руки теплою водою з милом, витирають чистим рушником і дезінфікують йодистим спиртом, а рани та подряпини, особливо біля нігтів, обробляють розчином йоду, при відсутності спирту руки можна продезінфікувати водним розчином йоду (до 1 л перевареної води додають 20-25 мл розчину йоду), розчином риванолу (1 г риванолу на 500 мл води) чи фурациліну (1:5000).

Така санітарна підготовка необхідна для профілактики бактеріального забруднення статевих органів свиноматки, а також для запобігання обслуговуючого персоналу від можливого зараження інфекційними хворобами (бруцельоз, лептоспіроз) чи гнильними мікроорганізмами, які можуть спричинити септичне запалення.

Підготовлену руку повільно вводять у родові шляхи і проводять діагностичне дослідження, визначають розташування плода, намічають можливий хід акушерської допомоги.

Правильним вважається положення, коли поздовжні осі тіла матки та плода збігаються, а неправильне – поперечне чи вертикальне.

Правильним передлежанням є головне – передні кінцівки та голова розміщені вперед за напрямом до вивідних родових шляхів, *або тазове* – попереду задні кінцівки.

Правильною позицією вважається верхня, коли спина плода при виведенні повернута до спини матері, а *неправильною* – 136 *нижня*, коли спина плода повернута до нижньої стінки черева матері чи бокова.

При нормальних родах плід виходить в тазову порожнину передньою частиною тіла з витягнутими до виходу родових шляхів свиноматки передніми кінцівками та головою (головне передлежання) чи задньою частиною тіла з утягненими задніми кінцівками (тазове передлежання).

Після оцінки положення, передлежання та позиції необхідно спробувати надати плоду правильного розміщення. Для цього слід у період паузи між переймами трохи відсунути плід назад і поправити його, а під час посилення переймів захопити голову пальцями і підтягнути по ходу родових шляхів. Після витягання першого плода спостерігають за перебігом опоросу. Наступні плоди, як правило, виходять без сторонньої допомоги. Якщо після витягання плода вихід наступного плода затримується більше ніж на 30 хв., то для попередження загибелі плодів, що залишилися, від асфіксії їх витягують.